

MAGYAR HADJÁRATOK A XV. SZÁZAD ELSŐ FELEBEN.

(Harmadik közlemény.)

1419.

a) *Törökök ellen.* Lépes Roland erdélyi alvajda *júl. 8-án* a Keresztúri János ellen indított pört a törökök ellen most indított hadjárat miatt *okt. 6-ára* elhalasztja. *Okt. 13-án* ugyanezt az ügyet ugyanazon okból *1420 jan. 13-ikára* halasztja el.¹

Marczali Dénes szlavoniai bán *júl. 8-án* a Szécsi János és Ludbregi János közötti ügyet *júl. 7-éről aug. 28-ára* elhalasztja; indokolja ezt pedig az országos zavarokkal (motus).²

Nov. 8-án Csáki Miklós erdélyi vajda *a Brassó melletti mezei táborban* Szatmár- és Szabolcs megye tisztikarát értesíti, hogy Batori András hadköteles népeivel és házitisztjeivel, valamint Bánházi György a véghelyek megvédelmezése végett vele együtt táborba szálltak.³

A király *nov. 9-én* Dománhidi Lászlónak a Károlyiak elleni pörét a törökök ellen most indított hadjárat miatt *1420 jan. 13-ikára* elhalasztja.⁴

b) *Velence ellen.* A király Nagyváradon *okt. 1-én* a Friaulban lévő Feltre, Belluno és Serravalle nevű városokat értesíti, hogy a Velence elleni védelmezésük végett magyar sereget útnak menesztett.⁵

¹ Teleki-oklevéltár I. 441, 442.

² Fejér X. 6, 242.

³ Zichy-oklevéltár VI. 562.

⁴ Károlyi-oklevéltár II. 53.

⁵ Fejér X. 6, 953, 954.

Ugyanazon napon és helyen (nem Varasdon, mint Altmann véli) arról értesíti a bellunói városi tanácsot, hogy Marczali Dénes szlavóniai bánt fegyveres sereg élén a városnak Velence ellen történendő védelmezése végett meneszteni szándékozik.

Ugyanazon évi *október havában* Lajos aquilejai patriarkával közli, hogy Marczali Dénes szlavóniai bánt erős hadsereggel *Cividale felé* küldi, hogy ezen várost az ellenségeivel való összebarátkozásáért kellőleg büntesse.¹

Itinerár. Jan. 2—9.: Passau; jan. 10.: Bécs; jan. 15.: Linz és Ebersberg; jan. 15.: Bécs; jan. 16., 17.: Linz; jan. 21.: Klosterneuburg; jan. 21—31.: Bécs; febr. 1., 2.: Bécs; febr. 6—10.: Pozsony; febr. 14.: Szakolcza; febr. 20.: Szakolcza; febr. 24.: Zólyom; márcz. 4.: Pozsony; márcz. 6.: Somorja; márcz. 12., 14., 18.: Székesfehérvár; márcz. 19., Esztergam; márcz. 24., 25.: Szakolcza; ápr. 1.: Pozsony; ápr. 2., 8., 10., 11., 14., 17.: Esztergam; ápr. 23—30.: Visegrád; máj. 1—5.: Visegrád; máj. 8.: Vác.; máj. 11.: Nagyhatvan; máj. 17—31.: Kassa; jún. 3—26.: Kassa; júl. 1.: Kassa; júl. 2.: Zólyom; júl. 15.: Körmöcz; júl. 27., 28.: Esztergam; aug. 7., 16., 17., 18.: Kassa; szept. 8.: Szandecz (Lengyelországban); szept. 14., 15., 23.: Kassa; szept. 24., 29.: Nagyvárad; okt. 1.: Nagyvárad; okt. 4., 11., 13.: *Nissa és Nikápoly között*; okt. 26—28.: *Novigrad* (= «*Neuhaus*» *Bulgáriában a Vaskapunál*); okt. 28.: *Orsova*; nov. 5.: in *Pozatha in descensu nostro campestri cis Danubium prope castrum Orsova.*; nov. 12., 19.: *Szörény* (a *Havasalföldön = Turnszeverin*, nem Zemin, mint ezt két helyen olvassuk); decz. 3., 4.: Temesvár; decz. 24., 25., 27.: Szakolcza; decz. 27., 29.: Brünn.

1420.

Törökök ellen. Rozgonyi István Temesmegye főispánja *júl. 25-én a Sebes melletti táborból* Zsadányi Tamás temesmegyei alispánnak és a temesmegyei tisztikarnak írja, hogy Danes fia Lászlót, csanádi kanonokot azon kötelezettség alól felmentette,

¹ Altmann 3921., 3922. sz.

hogy egyik házitisztjével együtt a jelenlegi országos hadbászallásban részt vegyen.¹

Garai Miklós nádor és maga a király Budán *nov. 7-én* alsóindvai Bánfi Jánosnének Blagaji László elleni perét a jelenlegi hadjárat miatt 1421 jan. 13-ikára elhalasztja.² Itt minden valószínűség szerint török hadjáratról van szó, de lehet az is, hogy Csehország ellen irányult, mire a király itinerárja enged következtetni.

Itinerár. Jan. 4.: Neisse; jan. 4. — ápr. 8.: Boroszló; ápr. 13—27.: Schweidnitz; máj. 8—10.: Königgrätz; máj. 24.: Alt-Bunzlau; máj. 27.: Melnik; jún. 3—6.: Königssaal; jún. 17.: Königssaal; jún. 20.: Točnik és a prágai vár; jún. 29., 30.: *Prágai tábor*; júl. 1—5.: *Prágai tábor*; júl. 6., 7.: Prágai vár; júl. 9.: *Prágai tábor*; júl. 10—15.: Prága; júl. 15.: Bunzlau; júl. 16., 17.: Prága; júl. 18., 19.: Prága előtt és a *prágai tábor*; júl. 20—24.: Prágai vár; júl. 25.: *Prágai tábor*; júl. 25—31.: Prágai vár;³ aug. 7., 18; Kuttenberg; aug. 18.: Prágai vár; aug. 20., 22.: Kuttenberg; aug. 23.: Prága; aug. 25—31.; Csaszlau; szept. 1—16.: Kuttenberg; szept. 17—29.: Csaszlau; szept. 30.: Kuttenberg; okt. 1., 3., 20.: Csaszlau; okt. 28., 29.: Beraun; okt. 30.: Kuttenberg; okt. 31.: Kundraitz; nov. 1.: Prágai vár (Visegrad); nov. 3., 4.: Kuttenberg; nov. 5.: Nimburg; nov. 11., 13.: Welwarn; nov. 17., 18.: Schlán; nov. 23—29.: Csaszlau; nov. 29., 30.; Kuttenberg; decz. 1—14.: Kuttenberg; decz. 19.; Weisswasser; decz. 20—23.: Leitmeritz; decz. 24.: Leitmeritz és Kuttenberg; decz. 25., 26.: Leitmeritz; decz. 27.; Kuttenberg; decz. 28—30.: Brüx (= *civitas pontis* = *Stadt der Brücke*, Ráth-nál tévesen Pons városa); decz. 31.: Leitmeritz.

¹ Fejér X. 7, 600, 601.

² Blagaji-oklevéltár 251, 252.

³ A király Prágában *júl. 26-án* tanúsítja, hogy Bólyi Gergely úrval Ozorai Pipóval együtt a királynak prágai udvarában tartózkodik (Zichy-oklevéltár VI. 618.)

1421.

a) *Törökök ellen.* Az erdélyi alvajda *jan. 21-én* a már ismert Keresztúri-féle pert a törökök ellen most indított hadjárat miatt máj. 13-ára elhalasztja.¹

Júl. 8-án tanúsítja Csáki László erdélyi vajda, hogy Sándor fia Balázs a csiktusnádi határban az Olt mellett fekvő Solyomkő nevű várat a törökök ellen védelmezte, azután pedig az ő oldalán ugyanazon törökök ellen Hátszeg vára előtt harczolt.²

A király *júl. 19-én* Branda bibornokhoz intézett levelében többi között azt is közli, *hogy a török szultán jun. 1-én meghalt* és e miatt ő a törökök ellen indítandó hadi műveleteket későbbre elhalasztja.³

b) *Csehek ellen.* Zsigmond király Leitmeritzen *febr. 8-án* Csögi Simonnak *Prága védelme körül* szerzett érdemeinek elismeréséül Csög, szolnokmegyei részbirtokot újra adományozza.⁴

A király Znaimban *márcz 28-án* kijelenti, hogy Rezegei György Pálóczy Imre zászlaja alatt a Wiklefisták ellen *Csehország felé indított* hadjáratban vitézül harczolt.⁵

Ugyanő tanúsítja Hradisban *máj. 13-án*, hogy (a barsmegyei) győrödi Pobor István a morvai örgrófságban fekvő *Hradis(tya)* nevű város védelmezése körül nagy érdemeket szerzett.⁶

A király *máj. 14-én* Trencsénben tanúsítja, hogy a veszprémmegyei Kátházi István a morva részekben fekvő *Hradis* nevű város védelménél és megőrzésénél magát kitüntette.⁷

A király Pozsonyból *júl. 19-én* Branda bibornokhoz intézett levelében kilátásba helyezi, hogy a birodalmi hadsereggel

¹ Teleki-oklevéltár I. 447.

² Székely-Oklevéltár I. 117, 118. Óvatossággal veendő!

³ Altmann 4578. sz.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 6.

⁵ Károlyi-oklevéltár II. 59.

⁶ Botka: Barsmegyei oklevelek 89.

⁷ Hazai okmánytár II. 226.

egyidejűleg saját csapatai a másik oldalról fognak Csehországba behatolni, hogy az eretnekeket megsemmisítsék.¹

Ugyanő *aug. 1-én* a Várdaiak perét azért halasztja el 1421 jan. 13-ikára, mert Várdai Pelbárt urával, Ozorai Pipóval együttesen a Csehország ellen indított hadsereghez csatlakozik.²

Az országbíró *aug. 27-én* Imre czikádori apát peres ügyeit 1422 jan. 13-ára azért halasztja el, mert az apát Ozorai Pipo tanúsága szerint a cseh eretnekek ellen most indított hadjáratban részt akar venni.

Szept. 4-én az országbíró ugyanazon okból a Bolyi Gergely elleni pört is elhalasztja.³

A király *jún. 2-án* kijelenti, hogy a Losonczyiaknak az Imregiek elleni peres ügyeit a mostani országos hadbaszállás miatt aug. 1-ére elhalasztja.⁴ Alig szenvedhet kétséget, hogy itt is a csehek elleni hadjáratról van szó. Ezen hadjáratra vonatkoznak Zsigmondnak következő későbbi oklevelei is:

1. 1421 okt. 5-én (Nagyszombaton)⁵ és 1424 jan. 19-én (Pozsonyban) okiratot állít ki, melynek erején Rozgonyi Istvánt megjutalmazza. Az előbbiben kiemeli, hogy a Wiklefisták vagyis az eretnek csehek *Neuburg* nevű város előtt Zsigmond seregével harcba bocsátkozván, Rozgonyi István arcán annyira megsebesült, hogy a sebhely még most is látható. A másodikban pedig kiemeli, hogy Rozgonyi István az eretnekek által elfoglalt csehországi *Devizka* (talán valamely Debitza) nevű várost a királynak visszafoglalta és ezután a királyt Hradis-ra elkíserte;⁶ erről azonban alább még lesz szó.

2. Egy 1424 jan. 25-én kelt oklevelében bizonyítja a király, hogy Blagaji Lászlót a cseh eretnekek elleni hadjárat alatt a morvaországi *Hradis* nevű városban összpontosult fegyveres erő főparancsnokává tette. Az ellenség közeledett a magyar had-

¹ Altmann 4578. sz.

² Zichy-oklevéltár VIII. 509.

³ Zichy-oklevéltár VIII. 36, 40.

⁴ Bánffy-oklevéltár I. 565.

⁵ Ezen keltezés nagy óvatossággal veendő, mert nem felel meg szigorúan az itinerárnak.

⁶ Fejér X. 6, 404, 605.

állás felé. László eleibök ment és *Osztrau vára* alatt találkozott velök; közte s a cseh parancsnok között párbajra került a dolog, melyben az utóbbi László szemét lándzsájával kiütötte, de László lándzsája keresztül ütve vértjét, átdöfte az ellenfél mellét.¹

3. Zsigmond Pozsonyban 1430 jan. 21-én a Rozgonyiak számára kiállított oklevelében előadja, hogy Németországból történt sikerdús hazatérése után, azon évben, melynek most hatodik fordulója várható, a Wiklefisták, husziták és (Prágai) Jeromos híveinek megsemmisítése végett Csehországba hadsereget vezetett; a lázadók akkor az igen megerősített (csehországi) *Deuizka* nevű várost elfoglalva tartották. Rozgonyi István és György, a magyar sereg parancsnokai, oly sikeresen ostromolták a várat, hogy ez a hatalmas bombázásnak nem tudván ellentállani, a magyarok kezébe került, kik azután teljesen feldúlták. Ezután Morvaországba visszatérve, a király *Hradis*-ban ütötte fel főhadiszállását, mire a Rozgonyiak innen *Osztrau* elfoglalására indultak és ezt is elfoglalták.² Ugyanezt az okiratot közli Fejér X. 6, 604—606 is, a hol a keltezés: Pozsony 1424 jan. 19-ike magyar királyságának 37-ik, római 20-ik és cseh 10-ik évében. 1424 kezdete magyar királyságának 37-ik, római királyságának 14-ik, cseh királyságának 4-ik éve s 1424 jan. 19-én Zsigmond Visegrádon volt. A helyes keltezés tehát 1430 jan. 21-ike s ennek megfelel az itinerár is.

Már most az a kérdés, hogy melyik évnek felel meg az okiratban említett cseh-morva hadjárat? Az írók túlnyomó része 1424-re teszi, a mi az okirat ama passzusának megfelelően, mely azt mondja, hogy 1430 a hadjárat hatodik évfordulója; de ez nem helyes.

Mindenekelőtt kiemelendő, hogy Zsigmond a Hradis és Osztrau melletti harcokban szerzett érdemeiért Blagaji Lászlót 1424 jan. 25-én és 1427 júl. 7-én megjutalmazza; midőn 1424-ben erről szól, azt mondja, hogy a cseh-morva hadjárat «his denique proxime elapsis temporibus» — tehát *közelmult időben* — tör-

¹ Blagaji-oklevéltár 264, 283—289.

² Fejér X. 7, 192—194.

tént; világosan kimondja, hogy László Hradis és Osztrau előtt harcolt; így tehát nem lehet, hogy egy 1424-ben folyamatban volt hadjáratról szólhatott. 1415 és 1416-ban nem is tartózkodott Magyarországon. Ellenben 1421 ápr. 18., 20-án és okt. 23-án Hradis előtt, 1422 febr. 22., 27-én és márcz. 1-én ugyanott, ápr. 24-én pedig az Osztrau előtti táborban volt. Ha mindezeket összegezzük, azon eredményre jutunk, hogy a Rozgonyiak számára kiállított okiratban említett cseh-morva hadjárat minden valószínűség szerint már 1421-ben vette kezdetét és 1422-ben még folyamatban volt.

Itinerár. Jan. 1., 2.: Leitmeritz; jan. 2.: Mies és Leitmeritz; jan. 3.: Leitmeritz; jan. 6.: Aussig és Leitmeritz; jan. 7., 8.: Leitmeritz; jan. 12.: *Kladrubi tábor*; jan. 14., 15., 20., 21., 26., 27.: Pilsen; jan. 29.: Kladrub; jan. 30.; Mies; febr. 3.: Weisswasser; febr. 5.: Kladrub előtt; febr. 6.: Mies; febr. 8.: Kladrub előtt és Leitmeritz; febr. 9., 10.: Mies; febr. 12.: Kladrub előtt (Ráth szerint: Wildstein); febr. 14—24.: Leitmeritz; febr. 26.: Kuttenberg; febr. 27., 28.: Csaszlau; márcz. 1—6.: Csaszlau; márcz. 9., 10., 15., 16.: Hradis; márcz. 17.: Seefeld; márcz. 18.: Hradis; márcz. 20., 21., 23., 24.: Hradis; márcz. 24.: Seefeld; márcz. 25—31.: Znaim; ápr. 1.: Znaim; ápr. 3—7.: Brünn; ápr. 10—16.: Magyarbród; ápr. 18., 20.: Hradis; ápr. 22—27.: Olmütz; ápr. 29.: Trebčín (= Treptschein) és Brünn; máj. 1—12.: Brünn; máj. 13.: Hradis; máj. 14—27.: Trencsén; jún. 1.: Trencsén; jún. 5—30.: Pozsony; júl. 4.: Dévény és Pozsony; júl. 4—26.: Pozsony; szept. 1.: Hainburg; szept. 12.: Udvard; szept. 16., 17., 20.: Nagyszombat; szept. 20., 22.: Methmarkt (pozsonymegyei helység; e néven már ismeretlen); szept. 27.: Pozsony; szept. 28.: Dévény; szept. 28—30.: Pozsony; okt. 1—4.: Pozsony; okt. 8—13.: Trencsén; okt. 16—19.: Brumov; okt. 23.: *Hradisi tábor*; okt. 26.: Brumov; nov. 1—24.: Brünn; nov. 30.: Iglau; decz. 6—12.: Iglau; decz. 14.: Brunau; decz. 21—30. Kuttenberg.¹

¹ Ráth szerint: szept. 19.: Cozyncze (= Kosienitze Galicziában); szept. 22.: Trotky (más helyen Tratkyn); szept. 23.: Weliczka, de ez nem helyes).

1422.

a) *A cseh eretnekek ellen.* A nádor a szeri Pózsafiak peres ügyeit azért halasztja el *jan. 13-ról* máj. 1-ére, mert Pózsafi István fia György és Pózsafi Miklós fia Gábor, a szerb deszpota házi tisztjei, a deszpótának egyéb népeivel együtt a király szolgálatában Csehországban tartózkodnak.¹

Márcz. 9-én tanúsítja Péter csanádi éneklő kanonok, hogy (a temesmegyei) Rékási Sztaniszló bizonyos peres ügyében azért nem tudott kötelességének eleget tenni, mert ő Ozorai Pipo Temesmegye főispánjával együtt a husziták elleni hadjáratban részt vett.²

A király a morvaországi Weszeli-n *ápr. 5-én* a pozsony-csallóközi Szomor Miklóst és pókatelki Jánosnak egyik fiát arról értesíti, hogy az eretnek husziták, morvák és csehek hadserege már-már Morvaország egyik helységében, nem messze saját mostani tartózkodási helyéről tábort ütöttek. Felhívja tehát őket, hogy ezen királyi levél vétele után összes fegyveres erejük élén oly gyorsan vonuljanak Morvaország felé, hogy *ápr. 14-én Kunowicz* városába érkezzenek.³

A király *máj. 1-én* (Dévényből) írja a dorpáti püspöknek, hogy a Vitold litván hercegtől és a tatároktól támogatott Zsigmond litván fejedelem a cseh eretnekek segítségére vonul; felhívja a püspököt, hogy Livland mesterével együttesen a német rendnek a husziták támogatói ellen segítségül siessen.⁴

b) *Készülődések a lengyelek és a litvánok ellen.* A király Nürnbergből *aug. 20-én* Bártfa polgárait arról értesíti, hogy nyomós okok miatt a lengyel király és Vitold fejedelem ellen újra hadba akar szállni, miért is felhívja, hogy mindazon bártfai kereskedőket, kik most lengyel vidéken tartózkodnak, sürgősen visszahívják.⁵

¹ Zichy-oklevéltár VI. 632, VIII. 274.

² Temesmegyei oklevéltár I. 575.

³ Hazai okmánytár II. 232, 233. Az itt nevezettek a pókatelki Kondé-család ősei.

⁴ Altmann 4867. sz.

⁵ Fejér X. 6, 480.

Itinerár. Jan. 1.: Kuttenberg; jan. 2.: Birkenstein (Kuttenberg előtt) és Cszaslau előtti mező; jan. 9.: Iglau; jan. 13.: Zač (az olmützi kerületben); jan. 23., 24.: Hradis; jan. 24.: *Kladrubi tábor*; jan. 27—29.: Brünn; febr. 5., 6.: Brünn; febr. 10.: Dürrenholz; febr. 14.: Brünn; febr. 22.: Hradis; febr. 25., 26.: Kremsier; febr. 27.: Hradis vára; márcz. 1.; Hradis vára; márcz. 3., 7., 8.: Szakolcza; márcz. 10., 15—18.: Kremsier; márcz. 20.: Novosedly és Austerlitz; márcz. 21—23.: Nikolsburg; márcz. 23.: Austerlitz; márcz. 24., 25.: Nikolsburg; ápr. 5., 6., 8., 9., 14.: Weszely; ápr. 14—16.: *Steinitz előtti tábor*; ápr. 19.: Bécs; ápr. 23.; Weszely; ápr. 24.: *Osztrau előtti tábor*; ápr. 26.: Mährisch-Weisskirchen (Morva-fehértemplom); máj. 1.: Dévény; máj. 3.: Bős (a pozsonymegyei Csallóközben); máj. 3., 4., 5., 6., 7.: Pozsony; jún. 2.: Kőrösszeg; jún. 5.: Nagyvárad; jún. 9—11.: Debreczen; jún. 17.: Szolnok; júl. 3.: Győr; júl. 4.: Magyaróvár és Schwadorf (Bécs táján); júl. 7., 10.: Bécs; júl. 14.: Enns; júl. 14., 15.: Ebersberg; júl. 19.: Straubing; júl. 20—23.: Regensburg; júl. 24.: Nürnberg; júl. 26.: Neumarkt (a felső Pfalczban); júl. 27—31.: Nürnberg; aug. 1—31.: Nürnberg; szept. 1—30.: Nürnberg; okt. 1—5.: Nürnberg; okt. 5.: Straubing; okt. 11—18.: Passau; okt. 18., 19., 26.: Bécs; okt. 29.: Pozsony; nov. 5.: Bécs és Passau (?); nov. 6—12.: Bécs; nov. 14—30.: Bécs; decz. 1—31.: Bécs.

1423.

Törökök ellen Erdélyben, Havasalföldön és Albániában.
A nádor a Darócziak és Várdaiak peres ügyét *jan 13-áról* máj. 1-ére s ezen határnapról nov. 8-ára azért halasztja el, mert az egyik alperes Ozorai Pipo zászlaja alatt a Havasalföld felé készül vonulni.

Bölyi Gergely ügyeit *máj. 1-éről* szintén azért halasztják el nov. 8-ára, mert Gergely urával, Ozorai Pipóval együtt a Havasalföld felé vonuló hadsereghez csatlakozni akar.

A király *ápr. 24-én* (Kassán) utasítja az ország bíróságait, hogy Várdai Pelbárt pereit, ki urával Ozorai Pipóval, Temes-

megye főispánjával a Havasalföld felé vonulandó hadsereghez csatlakozni akar, nov. 8-áig ne tárgyalják.

Máj. 1-éről Nagymihályi Albertnek a Várdaiak elleni peres ügyét azért halasztják el nov. 8-ára, mert Várdai Pelbárt urával, Ozorai Pipóval a Havasalföld felé menesztett hadsereghez utazni készül.

Ugyanakkor elhalasztják a szeri Pózsafiak peres ügyeit, mert az utóbbiak *Albánia vidéke* felé mint hadbaszállók vonulni készülődnek.¹

Júl. 1-én tanúsítja a kolozsvári konvent, hogy Bogáti Imre Havasalföldön a törökök ellen harczolandó hadseregbe készülvén, alapítványt tesz.²

A király Budán *szept. 14-én* felhívja a leleszi konventet, hogy vizsgálja meg, vajjon igaz-e, hogy Csapi Miklós és László alperesek Tibai Józsa ellen folyó perükben hadbaszállás színe alatt halasztást eszközöltek, holott a király táborába távolról sem menvén, otthon ülnek.³ Itt is, ha csak minden jel nem csal, a havasalföldi hadjáratról van szó.

A raguzaiak *okt. 25-én* levelet küldenek a királyhoz, melyben afelöli örömeiket fejezik ki, hogy *a király hadsereget Csehországból visszahívta és Bulgária s Havasalföld felé menesztette; közlik vele az örömteljes hírt, hogy ezen had a törököket megverte.*⁴

Ezen hadjáratra vonatkozik a királynak Budán 1424 júl. 10-én kiállított okirata, melynek erején tekintettel szentgyörgyi Forró Lászlónak, mint a törökök ellen a Dán havasalföldi vajda segítségére küldött erdélyi sereg vezérének ez alkalommal, azután *a hátszegi csatában* szerzett érdemeiért a Hermann nb. Kerekegyházi Laczkfiaknak halálával uratlan maradt fehérmegyei Haporthon nevű oláh falut neki s fiainak Mihály, Benedek, András és Jánosnak, testvérenek Balázs tordai főesperes-

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 16, 40, 88, 272, 274, 509.

² Történelmi Tár 1897. évf. 342.

³ Sztáray-oklevéltár II. 237.

⁴ Raguzai oklevéltár 292.

nek, továbbá Angyalosi Péter és Angyalosi Forró János fainak adományozza.¹

Teljesség kedvéért még meg kell említenem, hogy a királynak febr. 26-án kelt tanúsítása szerint bátmonostori Tóttös János a király házitisztje ennek határozott parancsára a királlyal együtt a *Szepességbe fog utazni*.²

Itinerár. Jan. 1—13.: Pozsony; jan. 14.: Minczumberg;³ jan. 15—21.: Pozsony; jan. 24., 29., 30.: Zelin;⁴ febr. 5.: Köpcsény; márcz. 8.: Szepes-Ófalu; márcz. 10., 15.: Kézsmárk; márcz. 19.: Szepes-Ófalu; (*«Antiqua villa»*): márcz. 20.: Diósgyőr; márcz. 21—30.: Szepes-Ófalu (Ráth szerint 22., 25., 29., 30.: Kézsmárk, de az bizonyos, hogy márcz. 26-án a szepesmegyei *Leibicz*-en tartózkodott); márcz. 31.: Kézsmárk; ápr. 4.: Lőcse; ápr. 5.: Ófalu; ápr. 6., 8., 9.: Lőcse; ápr. 12., 15., 18.: Bártfa; ápr. 22—30.: Kassa; máj. 1—25.: Kassa; jún. 2—4.: Kassa; jún. 8.: Nagypatak; jún. 12.: Szerencs; jún. 16., 17.: Diósgyőr; jún. 26.: Eger; júl. 3., 16., 17.: Zólyom; júl. 22—23.: Selmezbánya; júl. 28., 29.: Esztergam; aug. 4., 16.: Esztergam; aug. 19.: Tata; szept. 3.: Neszmély (=Langendorf, Komárommegyében); szept. 23.: Pósmegyér; nov. 13.: Nyirád; nov. 15.: Veszprém; nov. 19.: Ozora; nov. 24., 30.: Székesfehérvár; decz. 4.: Ozora; decz. 8., 10., 11., 14., 15—18.: Tata.

¹ Történelmi Tár 1907. évf. 92.

² Zichy-oklevéltár VIII. 84. Márcz. 8-án már ott is van.

³ Azt mondja az okirat «am ungarischen Gemercke», azaz a magyar határon. Ily nevű helységet nem ismerünk most a magyar határon. Van ugyan a pozsonymegyei szempezi járásban most is egy *Zumberg* nevű malom, mely a valamikor Schintberg, Sumberg stb. nevű helység emléket őrzi, de ez nem úgy fekszik, hogy határvidékinek lett volna nevezhető. Valószínűleg egy az osztrák határon létezett Münzenberg nevű helységről van szó, mely e néven már meg nem állapítható.

⁴ Altmann e Zelint Verőczemegyei helységnek tartja; az itinerár nem támogatja ezt. Sokkal valószínűbb, hogy a Pozsonymegyében még most is létező *Szeli* értendő, mely a galántai járásban fekszik. Lehet azonban Szilincs (= Zelench) is.

1424.

a) *Husziták ellen. Jún. 12-én* utasítja a király Ozorai Pipót, hogy a husziták ellen hadba vonuló bátmonostori Tóttös János részére zsoldot fizessen.¹

A király Budán *jún. 19-én* utasítja az összes bíróságokat, hogy a György esztergami érsek zászlaja alatt a husziták ellen Csehország felé hadbavonuló Bátor Barnabás és rokonainak perét okt. 6-ára halasszák.

Az országbíró *jún. 20-án* kijelenti, hogy azon pert, mely Rozgonyi János és Rátót nb. Pásztói Imre özvegye között folyt, azért halasztja el okt. 6-ára, mert Tarkói János, az egyik érdekelt fél, Tamás egri püspök volt házi tisztje, a husziták ellen indított hadjáratban mint hadbaszálló részt venni készült.²

A király Tatán *okt. 16-án* némai Kolozs Jeromost és bösi Ördög Istvánt, kik Ozorai Pipóval a szőrényi s egyéb végvárak javításával vannak elfoglalva, a husziták elleni hadjáratban leendő részvétel alól felmenti.³

b) *Törökök ellen.* Zsigmond király Tatán *szept. 29-én* Bodrogszegye tisztikarát felhívja, hogy bátmonostori Tóttös János panaszos ügyében vizsgálatot tartson. János előadja, hogy Szentgáli Jakab, Garázda Jakab és darói Majsfi László, mindnyájan Ozorai Pipo Temesmegye főispánjának házitisztjei, midőn a legközelebbmult napokban *Orsova felé* a törökök ellen hadbavonultak, Jánosnak Szentgyörgy és Matusfalva nevű birtokain esunyán garázdálkodtak.⁴

Júl. 12-én. (Szentimrén) a gyulafehérvári káptalan és a Bolgár-családbeliek közötti pert egyebek közt azon feltétellel halasztják el, hogy ha Bolgár Istvánnak az Ozorai Pipo zászlaja alatt hadba kellene szállnia, a békebírák döntése hazatérése után csak tizenötöd napra válik érvényessé.⁵ Itt is kétségkívül a törökök elleni hadjáratról van szó.

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 177, 178.

² Békefi, a pásztói apátság oklevéltára 300.

³ Hazai okmánytár I. 217, 218.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 197.

⁵ Teleki-oklevéltár I. 271.

Ozorai Pipo Temesvárott 1424 *nov. 7-én* tanúsítja, hogy a (csanádmegyei) szentelti szék kúnjainak kapitányai állítása szerint tapsonyi Antimfi Ozsvát (a forrás tévesen mondja: Marthini-nek) fegyveres népével a Jangoti táborban (in descensu) szállását felütve, a kúnoknak sok kárt tett, melyet azonban most megtérített.¹ Alig szenvedhet tehát kétséget, hogy itt is a törökök elleni hadjárat egyik mozzanatával van dolgunk.

A király *nov. 21-én* Cilly Hermann szlavóniai bánt értesíti, hogy Mekcei Imre Temesmegye alispánja most azzal van elfoglalva, hogy egynéhány *Saan* és *Szörénybe* vonuló hadicsapat számára Temes megyében kellő elszállásolást és ellátást előkészítsen, miért is megparancsolja, hogy a Körös városában megtartandó pertárgyalását 1425 jan 13-ára halassza el.²

Itinerár. Márcz 1.: Schramowitz: márcz. 2., 3.; Novitarg; márcz. 3., 4.: Mislinicze; márcz. 5., 10., 17., 18., 19.: Krakó; márcz., 23.: Szandecz; márcz. 25.: Kézmárk; márcz. 27., 29., 30.: Lőcse; márcz. 31.: Diósgyőr; ápr. 7.: Diósgyőr; ápr. 9.: Szentsimon; ápr. 14.: Esztergam és Tata; ápr. 20., 24., 25., 27.: Székesfehérvár; aug. 5., 8.: Csepel szigete; aug. 9.: Szigetszentmiklós; aug. 11., 15., 17., 18., 19., 20., 22., 23., 24.: Tata; aug., 25., 27., 28., 29.: Ravaszkesző (az esztergommegyei mai Bátorkesző);³ szept. 1.: Tata; szept. 9—11: Székesfehérvár; szept. 18.; Székesfehérvár; szept. 22.: Neszmély; (= Langendorf, Komárom megyében): szept. 24., 27—29.: Tata; okt. 3.: Gerenesér; okt. 9., 10., 11., 15., 16., 24., 28., 30.: Tata.

1425.

a) *Csehek ellen.* Az országbíró *ápr. 24-én* a Várdaiak és Nagymihályi Albert közötti ügyet azért halasztja el okt. 6-ára, mert Albert az ő népével a Csehország ellen menesztett királyi hadsereghez készül.

A nádor (a baranyamegyei) Gúnya Mihály ügyét *máj. 1-étől*

¹ Történelmi Tár 1884. évf. 429.

² Temesmegyei oklevéltár I. 588.

³ V. ö. a Századok 1904. évf. 992-ik old. megjelent dolgozattal.

okt. 6-ára elhalasztja, mert Mihály a pécsi püspök zászlaja alatt Csehország felé hadbaszállni készül.

Ugyanazon okból elhalasztják ujonnan Nagymihályi Albert ügyét.¹

Zsigmond király 1425-ben *«im Felde bei Eywanczicz in Mähren»*, azaz a morvaországi Eibenschütz előtti táborban Bern, Luzern és Solothurn svájci városokat felhívja, hogy Toggenburgi Frigyes hercegnél bizonyos kötelezettségeinek teljesítését kieszközöljék.²

A király *nov. 13-án a Godon nevű vár alatti főhadiszállásából* Maróti János volt macsói bánt utasítja, hogy a bátmonostori Tóttös János patalai birtokából (Bodrogygyében) elfoglalt részeket a károsultnak adja vissza.³

Miután a király 1425 nov. 16-án a morvaországi Gödingen tartózkodott, bizonyosnak vehető, hogy Godon alatt a latinizált Göding értendő.

b) *Törökök ellen.* A nádor a szeri Pózsafi Márk és István ügyeit azért halasztja el *máj 1-éről* okt. 6-ára, mert mindketten Ozorai Pipó zászlaja alatt a törökök ellen menesztett királyi hadsereghez csatlakozni akarnak.⁴

Garai Dezső macsói bán Szatán (akkor Valkó megyében) *szept. 22-én* tudtul adja, hogy csepesi Fodor Pált és Györgyöt a hadbavonulás kötelezettsége alól felmentette.⁵

Okt. 14-én; Mór (Fehérmegyében). Rozgonyi István Győr-, Fehérvár- és Bakony megye főispán levele a pannonhalmi apáthoz, melyben többi között a következő híreket közli: «Arról értesültünk, hogy a hírneves Dán (havasalföldi) vajda egy nagy török sereget megvert, de bizonyosnak nem merjük ezt állítani, mert megbízható levélbeli adataink erről nincsenek. Hallottuk azt is, hogy királynénk Somorjából Tata felé utazott, de nem tudjuk, hogy mikor történt ez.»⁶

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 113, 265, 271.

² Fejér X. 6, 963.

³ Zichy-oklevéltár VIII. 259, 260.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 275.

⁵ Zichy-oklevéltár VIII. 258.

⁶ Bártfa város levéltára 146. sz.

c) *Velenceze elleni készülődések.* A milanoi herceg *szept. 8-án* levelet ír Zrínyi Péterhez, melyben örömét fejezi ki, hogy Zsigmond király seregével Olaszországba jön, remélvén, hogy mihamarább találkozni fog a közös ellenséggel, a velenceiekkel, Friaulban.¹

Felettte érdekes a raguzaiaknak 1425 *okt. 20-án* Zsigmondhoz intézett levele, melyben a királynak Buda mellett *szept. 3-án* hozzájuk intézett levelének átvételét elismerik. Tudják e levélből, hogy Zsigmond összes haderejét *majd három irányban akarja mozgósítani; az egyik halsereg az eretnek huszíták és csehek ellen vonul; a másik, melyet Ozorai Pipó, Temesmegye főispánja vezényel, a törökök ellen készül; a Csáki Miklós erdélyi vajda parancsnoksága alatt álló harmadik sereg Dán havasalföldi vajda segítségére szintén a törökök ellen fog indulni.*²

Itinerár. Jan. 1—31.: Bécs; febr. 1—3.: Bécs; febr. 6.: Vasvár; febr. 10., 12.: Sopron; febr. 13., 14., 17.: Szarvkő (Sopronmegyében); febr. 20.: Tata (ez nagyon gyanús!); febr. 21.: Szarvkő; febr. 22.: Pozsony; febr. 28.: Nagyszombat; márcz. 1—4.: Nagyszombat; márcz. 5.: Pozsony; márcz. 6.: Somorja; márcz. 10—31.: Tata; ápr. 1.: Tata; ápr. 2., 9., 10., 11., 16., 17., 18., 22.: Székesfehérvár; ápr. 25.: Gesztes vára (Komárommegyében; nem Keszthely, mint Altmann hiszi); máj. 2., 9—16.: Tata; júl. 13., 20., 21.: Esztergam; júl. 24—26.: Vác; aug. 14—18.: Tata; szept. 4., 14., 15., 16., 18.: Tata; szept. 20—30.: Pozsony; okt. 3.: Laa; okt. 9.: *Pohoreliczi tábor* (Morvaországban); okt. 12.: Daleschitz; okt. 17.: Lotha (Morvaországban); okt. 28.: Tischnowitz; okt. 28., 29.: *Drassow és Pardubitz közötti tábor*; nov. 10.: Kremsier; nov. 13.: *Godon váru előtti tábor* (= Göding); nov. 16., 18.: Göding; nov. 19.: Szakolca; decz. 1—9.: Szakolca; decz. 18.: Brumov.

¹ Óváry: 305. sz.

² Raguzai oklevéltár 309, 310.

1426.

a) *Havasalföld ellen.* A király Várdai Pelbárt és Mihály ügyeit azért halasztja el *máj. 1-éről* 1427 jan. 13-ára, mert mindketten Ozorai Pipóval együtt hadbaszállni fognak.

Ugyanezen időre elhalasztják a bátmonostori Töttös János és Csepesi István közötti ügyet a jelenlegi hadbaszállás miatt.

A Várdaiaknak Nagymihályi Albert elleni ügyében az ország-bíró az ugyanakkor elrendelt halasztást már azzal indokolja, hogy Albert a király hadseregében Havasalföld felé fog vonulni.

Márcz. 24-én olvassuk, hogy szeri Pózsafi István és Márk urukkal, Ozorai Pipóval együtt a Havasalföld felé vonulandó hadsereghez csatlakozni fognak.

A király Bólyi Gergely peres ügyét azért halasztja el *máj. 1-éről* okt. 6-ára, mert Gergely urának, a pécsi püspök zászlaja alatt a havasalföldi részek felé fog vonulni.¹

Özv. Töttös Lászlóné ügyét azért halasztják el *máj. 1-ről* okt. 6-ára, mert a király serege akkor hadba szállt.²

Zsigmond Budán *szept. 5-én* a ruszkai Dobó István és Leszteméri Márton közt elrendelt perdöntő bajvívást azért halasztja el a jövő év első felére, mert Dobó István az esztergami érsek zászlaja alatt a törökök ellen a havasalföldi részek felé indított hadjáratban részt fog venni.³

A Várdaiak és Daróczy Bertalan közti ügyet azért halasztják el *okt. 6-áról* 1427 jan. 13-ára, mert Várdai Pélbárt *az Erdély felé vonult királyi hadsereghez* csatlakozni fog. Ugyanazon ügyben egyszer ugyanazon halasztást azért adják, mert Várdai Miklós Ozorai Pipóval hadba megy.⁴

A király Lippán *nov. 5-én* parancsot intéz Geréb Jánoshoz, Jakab nagyszebeni polgármesterhez, András nagyszebeni bíróhoz és a Dán havasalföldi vajda mellett lévő királyi sere-

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 4, 58, 263, 272, 273.

² Zichy-oklevéltár VIII. 37.

³ Hazai oklevéltár 382.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 18, 58.

gek többi kapitányainak, a vajda személyes őrizetére szükséges száz oláh lovas és 900 oláh gyalogos havi zsoldjának fizetése s a vajda oltalmára felváltva rendelő királyi hadak dolgában.¹

A király (Lippán) *nov. 7-én* tanusítja, hogy Töttös János és Lászlónak valamint két blinai tisztjének, mert a királylyal a határok védelmére az erdélyi részek felé utazni fognak, 1427 jan. 13-ára perhasasztást engedélyez.²

b) *A velenceiek elleni készülődés.* A milanói herceg Zsigmond királynak Esztergamban *máj. 2-án* és Tatán *máj. 12-én* kelt leveleire válaszólag sürgeti a magyar hadak Olaszországba való küldését.³

A király *aug. 21-én* felhatalmazza tanácsosát, kusalyi Jakcs Mihályt, hogy V. Alfonz aragoniai királylyal a velenceiek ellen szövetséget kössön.

Szept. 2-án felhatalmazza követeit: della Scala Brunorót, kusalyi Jakcs Mihályt és Zeiselmeister Miklóst, hogy Szavójai Amadé herceget a Fülöp Mária milanói herceg elleni háborúskodástól eltiltsák.⁴

c) *Morvaországban.* Zsigmond király 1429 nyarán (Pozsonyból) megbocsátja bizonyos Opitz Tamásnak, hogy *ellene* s Albert osztrák herceg ellen *Lundenburgnál* a hitetlenek oldalán, nevezetesen Oroszországi (= Reussen) Frigyes herceg oldalán harczolt.⁵ Albertről tudjuk, hogy 1426 *okt. 25-én* a lundenburgi táborban tartózkodott⁶ és így nem szenvedhet kétséget, hogy a fent említett harc 1426-ban zajlott le. Reusseni Frigyes 1430 jan. 6-án Pozsonyban Zsigmondnak egyik ítélezése alkalmából, Fridericus de Ruscia dux tanúminőségben szerepel. Úgylátszik, hogy alatta valamely litván fejedelem értendő.

Itinerár. Jan. 5—20.: Trencsén; jan. 27—31.: Pozsony; febr. 2., 5., 6., 9., 11., 14., 23., 24.: Pozsony; febr. 25.: Bécs;

¹ Székely-oklevéltár III. 40—43.

² Zichy-oklevéltár VIII. 306.

³ Óváry: 314. sz.

⁴ Altmann 6716. 6734. sz.

⁵ Altmann 7323. sz.

⁶ Pozsony város levéltára Lad. 20., nr. 76.

márcz. 1—22.: Bécs; márcz. 24—26.: Pozsony; ápr. 1., 2., 4.; Kornneuburg; ápr. 4.: Pozsony; ápr. 22.: Győr; ápr. 26.: Bösörmény; máj. 1., 2.: Esztergam; máj. 8—30.: Tata; jún. 3., 6.: Székesfehérvár; jún. 6.: Tata; jún. 11—15., 17., 23.: Győr.; szept. 7., 11.: Adony; szept. 14.: Székesfehérvár; okt. 28.; Tiszavarsány (nem Olsaan, mint Altmann véli); nov. 5., 7., 10., 11., 13.: Lippa; decz. 5., 6., 19.: Torda; decz. 24., 26., 30., 31.: Brassó.

1427.

a) *Törökök és Havasalföld ellen.* Rozgonyi István Győr-megye főispánja az erdélyi Rozsnyón *jan. 25-én* többiek között a következőket írja bátmonostori Tóttós Lászlónénak: «Vegye tudomásul, hogy fiai Janos és László egészségesek. Együttal azon hírt is közlöm, hogy a király az ügyeit itt már befejezte s a végleges befejezés után megengedte, hogy a fenséges *portugáli király*, Dán havasalföldi vajda, az összes itt tartózkodó országnagyok, udvari testőrsek és házi tiszték a székekkel egyesült összes harczosokkal együtt *jan. 24-én* a havasokat átlépjék, ha lehetséges Radul vajdát fogságba ejtsék, fogságban tartsák és arra az esetre, ha a Duna befagyott, egészen a tenger torkolatáig hatoljanak. A király és a királyné itt maradtak és velem együtt tegnap Brassóban tartózkodtak. A legközelebbi napokban a király rendeletére Temesvárra kell mennem, hogy mindazokat a teendőket elintézzem, melyek mind- eddig néhai Pipo comes kezén keresztül mentek; ott maradok körülbelül egy hónapig vagy még tovább is».¹

Ugyanazon ügyről szól a királynak Rozsnyón *júl. 17-én* kiállított oklevele, melynek erején Blagaji Lászlót egynéhány tolnamegyei birtokkal megjutalmazza. «Mídon a most elmúlt télen bizonyos *Radul másként Praznaglava* (a szláv: tökfaj) nevű hűtlenünk és pártütőnk ellen vonultunk, ki egy hatalmas török segélyhad élén hű havasalföldi vajdánkat, Dánt, országától meg akarta fosztani s magának a havasalföldi vajdaságot megszerezni, Blagaji Lászlót hadseregünk zászlótartójává nevez-

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 310.

tük ki azzal, hogy *Alfonz portugáli királynak másodszülető fiával, a fenséges Péter herczeggel*, egynéhány bárónkkal, katonatisztjeinkkel és országnagyjainkkal együtt Havasalföld felé vonuljon. Feladatát oly fényesen végezte, hogy Dán vajda a nevezetteknek hathatós közreműködése által országát visszanyerte.»¹

Hogy e némileg már ismert hadjáratban a portugáli uralkodó család egyik tagja is részt vett, ezt már Zsigmond király életírója, Windecke Éberhard is említi, a mennyiben elmondja, hogy a portugáli király fia Zsigmondnak oldalán tartózkodott; de közölte ezt 1843-ban az olasz Poggio Ozorai Pipo életéről írt értekezésében is, csakhogy ezen állítást egykorú magyar forrás akkor még meg nem erősítette. Most már két ilyen forrásunk van, de mindkettejükben a családtörténelmi meghatározás hibás. Az illető portugáli résztvevő sem Alfonz portugáli király másodszülető fia, sem maga a portugáli király, hanem *a portugáli uralkodó család természetes ágából származó I. János királynak fia Péter coimbrai herczeg*, ki 1449 máj. 20-án meghalt.

Hogy mi indította Pétert arra, hogy e hadjáratban részt vegyen, eddig ismeretlen volt. A következő adatok alkalmasok arra, hogy erre is némi fényt vessenek.

Már *1418 jan. 22-én* találjuk, hogy Zsigmond ezen Péternek a trevisoi örgrófságot adományozza. 1418 febr. 27-én megígéri neki, hogy azon esetre, ha udvarához jön, 20,000 arany fizetést ad neki, melyből azonban a neki adományozott trevisoi örgrófság jövedelmeit le fogja vonni. — *1425 szept. 20-án* pedig találjuk, hogy Zsigmond követeit: Amadé szavójai herczeget és della Scala Brunorót veronai s vicenzai birodalmi helyettést Péter portugáli királyfinál meghatalmazza. — Érdekes az is, hogy Péter coimbrai herczeg Lissabonból 1443 ápr. 12-én Német- és Olaszországba menesztett követeinek (Telecz János és Blasius Alphonsi-nak) felhatalmazást ad arra, hogy bizonyos összegeket, melyeket IV. Frigyes római király 1443 aug. 27-én Bécsújhelyen láttamozott, felvehessenek.²

¹ Blagaji-oklevéltár 287—288.

² Altmann 2238, 3017, 6426. sz. — Chmel, Regesta Friderici IV. 1408. sz.

Zsigmond király az erdélyi Földváron 1427 máj. 19-én Nagymihályi Albert vránai perjelnek Nagylaki János birtokait ajándékozván, többi között kiemeli, hogy Albert 225 lándzsával saját költségén Havasalföld felé vonulva a király oldalán Dán vajdának visszahelyezése érdekében nagy érdemeket szerzett. Dánt t. i. ellensége Radul, másként Praznaglava török segítséggel Havasalföldből szorította ki. A magyar hadsereg Havasalföldre tört, Praznaglavát futásra kényszerítette, mire Dán és hívei régi hatalmukat visszanyerték.¹

A király Pozsonyban 1430 febr. 14-én tanúsítja, hogy (a zalamegyei Ákos nb.) pölöskei Ördög Miklós a Radul, másként Praznaglava nevű vajda érdekében hadbaszállt törökök ellen harczolt.²

Élénk képet nyújt e hadjáratról a királynak Pozsonyban 1435 okt. 6-án Berzeviczi Tamás fia Pohárnok István számára kiállított oklevele. Előadja, hogy annak idején Radul másként Praznaglava nevű egyik pártütőjét a királyhű Dán helyett akarták oláh vajdává tenni, mely czélból egy török-oláh sereg Dán ellen vonult; a szerencse kedvezett az ellenségnek, minek következtében Dán már menekülni akart. Pohárnok István akkor valódi bátor katonának bizonyult, mert ő volt az, ki a kétségbeesett Dánt annyira vigasztalta s bátorította, hogy őt a harcz folytatására bírta, melyet a Dán érdekében menesztett székelyek és erdélyi szászok élén, kiket Pohárnok István vezérelt, szerencsésen teljes győzelemmel bevégzett. Pohárnok István ezután a király kívánságára Detre nevű fivérét saját költségén összetoborzott kisebb sereg élén a *Saan nevű szigetre* küldte, hogy az ott levő királyi erődítményeket védelmezze; de Detre Murád szultán túlerős csapatjai által több más magyarral együtt elfogtatván, Törökországban majdnem négy évig fogságban sinlődött, melyből őt István, a királytól kapott némi segély útján kiszabadította.³

Egy Saan-t Szörénynyel együtt már 1424 nov. 21-én talál-

¹ Sztáray-oklevéltár II. 253.

² Zalamegyei oklevéltár II. 465.

³ Fejér X. 6., 677—679.

tunk (l. f.); több mint valószínű, hogy alatta a Temesmegyének verseczi járásában még most is létező (Nagy- és Kis-) *Zsám* érteendő.

Cilly Hermann Szlavóniában 1427 *jan. 30-án* (Csáktornyán) a fentemlített Tóttös János és László ügyeit azon okból halasztja el máj. 1-jére, mert a királylyal együtt az erdélyi részekben tartózkodnak.¹

A milánói herczeg *márcz. 28-án* köszönetét fejezi ki a zágrábi püspöknek a Zsigmond király részéről Erdélyben a törökök ellen tett hadi készülletekről közlött hírekért.²

A király Hosszúmezőn *ápr. 2-án* megparancsolja a győri káptalannak, hogy a losonezi Bánfi István és némai Kolozs Jeromos között folyó per tárgyalását, miután István a nem-sokára a Havasalföld ellen menesztendő hadjáratban részt fog venni, okt. 6-ára elhalassza.³

Ugyanő (az erdélyi Monyoróson) *jún. 1-én* Sárogi Istvánnak és több társának, mivel urukkal, bátmonostori Tóttös Jánossal a törökök ellen Havasalföld felé indított hadjáratban részt fognak venni, okt. 6-ára perhalasztást engedélyez.⁴

Rozgonyi István Temesmegye főispánja Maxondon *aug. 19-én* levelet intéz Temesmegye tisztkarához, melyben tudtára adja, hogy Remetei Imre vele együtt az eddig működésben volt hadseregben tartózkodott, mire őt az újabb hadbaszállás kötelezettsége alól felmenti.⁵

b) *Törökök ellen Szerbiában.* A király *aug. 1-én* a Várdaiak és Daróczi Bertalan közti ügyet a törökök ellen most indított hadjárat miatt okt. 6-ára elhalasztja.⁶

Az országbíró *szept. 1-én* a Kállai Miklós és Albert vránai perjel közötti ügyet ugyanezen okból elhalasztja; ugyanez történik a Kállaiak ügyében *szept. 2-án* is.

Az országbíró *okt. 9-én* a Csapi Andrásné s Endrédi József

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 314.

² Óváry: 352. sz.

³ Bánffy-oklevéltár I. 573. V. ö. Hazai okmánytár III. 353.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 327.

⁵ Temesmegyei oklevéltár I. 610.

⁶ Zichy-oklevéltár VIII. 17, 251, 265, 275, 473.

közt folyó per tárgyalását a jelenlegi hadjárat miatt 1428 jan. 13-ára elhalasztja.

Ugyanazon okból elhalasztják *nov. 6-án* a Csaszlóczi Mihály és rozsályi Kún Jakab közötti pert.

Nov. 7-én az Esegvári Páltól a bakonybéli apát ellen indított pört ugyanezen határnapra elhalasztják.

Nov. 8-án a Zsadányi Tamás deák és Kapi János közötti ügyet ugyanazon okból elhalasztják.

A király *nov. 19-én* (a nándorfehérvári várból) értesíti a raguzaiakat, hogy Nándorfehérvárt elfoglalta, miáltal azon helyzetben van, hogy Magyarország határait épségben tarthassa s Szerbiát oltalmazhassa.¹

Ugyanazon napon és helyen mondja: Midőn a vad törökök a Rácországban fekvő *Rawenicza* nevű várunkat ostromolták és hatalmukba keríteni akarták és rengeteg garázdálkodások után sok rác embert fogságukba ejtettek, akkor Bochkai Miklós, kit az egyik csapat főkapitányává kineveztünk, az ostromló ellenséget a vár alól elűzte.²

Rozgonyi István Temesmegye főispánja *nov. 26-án* Temesmegye tisztikarát értesíti, hogy Duboszi Dán fia Lukácsot (temesmegyei birtokost) azon kötelezettsége alól, hogy a törökök ellen most *Galambócz felé* vonult királyi hadsereghez csatlakozzon, felmentette.³

Raguza város tanácsa *decz. 9-én* Zsigmond királyt Nándorfehérvár elfoglalása alkalmából üdvözli.⁴

Az 1427. évi török és havasalföldi hadjáratról szól még Zsigmondnak Illyéden 1428 aug. 27-én Szentlászlói András fia Márk számára kiállított oklevele,⁵ melyben többi közt mondja: «miután havasalföldi részeinket elhagyván rác országunk felé vonultunk, melyet a vad Omorath (= Murád), a törökök ura, egész hadserege élén, személyes vezetése alatt megtámadott, ne-

¹ Raguzai oklevéltár 329.

² Zichy-oklevéltár VIII. 105, 248, 289. — Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 72, 73, 74. — Történelmi Tár 1903. évf. 362.

³ Temesmegyei oklevéltár I. 613, 614.

⁴ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 74.

⁵ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 78.

vezett Márk, Ujlaki István házitisztje, urának zászlaja alatt harczolt, mire még Nándorfehérvár megvédelmezésében is részt vett.»

Ugyanide tartozik Zsigmondnak Pozsonyban 1430 febr. 14-én kelt oklevele is, melyben tanúsítja, hogy (a zalamegyei) pölöskei Ördög Miklós Szerbiában István deszpota halála után (+ 1427 júl. 19-én) oly vitézül és sikeresen harczolt, hogy egy-néhány hadifoglyot az akkor Nándorfehérvárt tartózkodott királynak bemutatott.¹

c) *A tatárok ellen.* A király aug. 16-án az Orsova melletti táborból Blagaji Lászlónak megparancsolja, hogy némai Kolozs Jeromost az annak elzálogosított birtokok használatában ne háborgassa.²

Zsigmond király az Orsova melletti főhadiszállásából aug. 30-án parancsot küld az illetékes bírácoknak, hogy a vele táborozó Károlyi Lánecz birtokain elkövetett garázdálkodásokat vizsgálat tárgyává tegyék.³

Szept. 17-én a király a Nándorfehérvár melletti táborból a győri káptalannak meghagyja, hogy azon vizsgálatot, melyet a némai Kolozs Jeromos és losonczy Bánfi István között folyó ügyben kell megtartani, halaszssa el, mert Jeromos a királylyal együtt hadbaszállott.⁴

Hogy ki ellen indult ezen hadbaszállás, azt — úgylátszik — a következőkből tudjuk meg.

A király Nándorfehérvárt 1427 szept. 27-én Beauforti Henrik bibornok⁵ pápai követtel közli, hogy az *elmúlt nyár folyamán a tatárok elleni küzdelemmel volt elfoglalva*, a kik *Zimony várát* ostrom alá fogták, melynek ő felszabadítására sietett; azonban a várost ostromló tatárok, hírül vévén Lazarevics István szerb deszpotának halálát (+ 1427 júl. 19-én) egész seregükkel Szerbiára vetették magukat. Vuk György, kit a király

¹ Zalamegyei oklevéltár II. 465.

² Hazai okmánytár I. 319.

³ Károlyi-oklevéltár II. 108, 110.

⁴ Bánffy oklevéltár I. 592.

⁵ Beaufort-Lancasteri Henrik lincolni, később winchesteri püspök 1426-ban lett biboros (szent Özséb címéről); meghalt 1447-ben.

Szerbia deszpotájává tett, hozzá fordult segélyért, mire azonnal tetemesebb számú sereget küldött a deszpotának segélyére, Nándorfehérvár várát — Magyarország kulcsát és zálogát — visszafogalta; a többi várakat magyar csapatokkal megrakta, azután személyesen erre a vidékre menvén, Szerbiát és a szerb deszpotát hűségre eskette; reméli, hogy napról-napra jobb eredményt tud majd felmutatni.¹

A tatár hadjáratra vonatkozik Zsigmondnak Tirnován 1428 febr. 16-án kelt oklevele, melyben többi között említi, hogy Nicolaus Sarachenus (= Szerecsen) filius Philippi de Gorcez nevű lovag, ki már a nikápolyi csatában (1396-ban) részt vett és majdnem 16 évi fogság után a királyhoz visszatért, különösen akkor szerzett magának sok érdemet, midőn a király, nemrég (pridem) ezen Miklóst ünnepélyes küldöttségben az ország fontos ügyeinek elintézése végett a Karaywluk nevű fejedelemehez menesztette, hol Miklós ezen megbízás céljait a nevezett fejedelemmel annyi körültekintéssel, szorgalommal és buzgósággal szívéen hordta, hogy nemcsak Karaywluk, hanem vele együtt a Demerling (= Timurleng = Tamerlán) fia Sacheomercze nevű fejedelem, dominus Tartarorum Cakaray (= a *dsagatai* tatárok ura) Zsigmondnak pártját fogva, a törökök ellen fordult. Ugyanezen időben — így folytatja Zsigmond — a keresztény hitre áttért Józsat küldte követnek az Abordán lakó tatárok fejedelméhez, Mohamedhez stb.²

Itinerár. Jan. 1., 2., 4.: Brassó; jan. 24.: Brassó; jan. 25.: Rozsnyó (Erdélyben); jan. 27., 28.: Brassó; febr. 1., 4., 21., 22., 24.: Brassó; márcz. 8., 10., 12.: Brassó; márcz. 12.: Földvár (Erdélyben; a németeknél: Marienburg); márcz. 13., 17., 18., 20., 25., 31.: Brassó; ápr. 2., 4., 5., 6.: *Hosszúmező* (= *Kimponungo* Havasalföldön); ápr. 8., 9., 14., 17., 21., 22.: Földvár;

¹ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 73.

² Fejér X. 6, 917—918. — Figyelemre méltó az is, hogy Zsigmond 1435 jún. 16-án Nagyszombatból az illustris princeps Karayluk, Mezopotámia urának követéhez, János tatárhoz levelet intéz, melyben felhívja, hogy levelének vétele után haladéktalanul a pozsonyvárosi elöljáróságtól neki rendelkezésre bocsátandó kocsin hozzá Nagyszombatba jöjjön (Fejér X. 8, 647.).

ápr. 23.: Brassó; ápr. 23., 26., 30.: a székely Szentgyörgy; máj. 1.: Brassó; máj. 9., 11., 12., 13., 14., 17., 18., 19., 20., 22., 24.: Földvár; máj. 25.: Szentgyörgy; máj. 26., 27., 28., 31.: Földvár; máj. 31.: Monyorós (= Szászmagyarós = Nussbach); jún. 1—3.: Monyorós; jún. 7., 10.: Brassó; jún. 12.: Földvár; jún. 16., 17., 19., 21., 24., 29., 30.: Brassó; júl. 1.: Brassó; júl. 2.: Nagyszeben; júl. 4., 6., 7., 8.: Brassó; júl. 7., 8., 9.: Rozsnyó (Ráth szerint júl. 8.: Garanmezei tábor Erdély határán); júl. 22., 23.: *Rapici tábor* Havasalföldön; aug. 16., 30.: *Orsova melletti tábor*; szept. 10.: *Belgrád*; szept. 17.: *Belgrád előtti tábor*; szept. 24., 26., 27., 29., 30.: *Belgrád*; okt. 1., 2., 3., 13., 22., 31.: *Belgrád*; nov. 3., 5., 6., 7., 9., 10., 11., 14., 19., 27.; *Belgrád*; decz. 3., 4.: *Belgrád*; decz. 17., 23., 30., 31.: Keve (a mai Kubin.) — Az itinerárra nézve érdekes, hogy a király Cilly Hermannt és ennek tanácsosát Mewsenrewter Jánost már máj. 14-én Friaulba küldte, hogy római utazását ott előkészítsék.¹

1428.

a) *Husziták ellen. Febr.* havában írja Wolffurt Pál, hogy a husziták Selmecebánya körül vannak.²

b) *Törökök ellen.* Bátmonostori Töttös János a belgrádi felső vár parancsnoka *jan. 25-én* onnan kéri az ország bírát, hogy Sárogi Lőrincz peres ügyeinek tárgyalását, mert vele együtt a belgrádi vár védelmezése ügyében ott el van foglalva, máj. 1-ére halasszák el.³

A czikádori apát ügyét az országos hadbaszállás miatt *április 16-áról* halasztották aug. 1-ére.

A Várdaiak és Daróczi Bertalan közötti pert a jelenlegi hadjárat miatt *máj. 1-éről* aug. 1-ére elhalasztják.

Ugyanazon okból elhalasztják a Kállai Zsigmond és Károlyi Jakab között folyó per tárgyalását.

¹ Altmann 6904. sz.

² Századok 1909. évf. 846.

³ Zichy-oklevéltár VIII. 343.

Éppen így elhalasztják Csapi Andrásné perét és a Várdai-Daróczi-ügyet *máj. 1-éről* okt. 1-éig.¹

A király Kemleken *máj. 1-én* kijelenti, hogy a törökök ellen személyesen hadbaszállt és Nagykemlek nevű várát, melyet addig János zágrábi érseknek zálogba adott, 14,000 arany forintért neki örök áron eladja.²

A király *máj. 24-én* a Galambócz vára alatti táborából (az ügy előadója Csapi László) az összes hatóságokkal tudatja, hogy Várdai Miklóst és fivérét egyéb szolgálataik miatt a hadban való részvételük alól felmentette.³

A nádor *jún. 5-én* Herczeg Péternének az Egerváriak ellen folytatott ügyét az országos hadbaszállás miatt *máj. 1-éről* aug. 1-ére elhalasztja.⁴

Júl. 22-én tudatja Ulm városa Nordlingen városához birodalmi ügyekben intézett levelének utóiratában, hogy Zsigmond király a törököknek Szerbia ellen intézett támadásai következtében kénytelen volt a magyar urak tanácsára Galambócz várával szemben egy várát építeni s reméli, hogy a jövő tavasszal a Dunán átkelven Galambócz felé ezt elfoglalhatja és Szerbiának fordulhat.⁵ Az új vár neve volt Lászlóvára.

A király Illyédről *aug. 24-én* Remetei Imrét felhívja, hogy levelének vétele után haladéktalanul az általa rendelkezésére bocsátott 50 lovassal a király szállásán megjelenjen.⁶

A király Illyéden *aug. 27-én* Szentlászlói András fia Márknak hadi érdemei elismeréseül egynéhány erdélyi birtokot adományoz. Érdemeihez tartozik, hogy röviddel ezelőtt elmúlt időben a törököktől elfoglalt és elfoglalva tartott Galambócz vára ostromában részt vett. «Azután történt, hogy a török *Szinán bég* (= Zynambeg) a köztünk és Omorat nevű török uralkodó között kötött, kölcsönösen szentesített és állandósított fegyverszünet tartama alatt szószegő ellenségeskedéssel minket és né-

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 17, 37, 308, 341, 389, 509.

² Fejér X 6, 924.

³ Zichy-oklevéltár VIII. 353, 354.

⁴ Zalamegyei oklevéltár II. 458.

⁵ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 77.

⁶ Pesty: Krassószörénymegyei oklevéltár III. 328.

peinket, midőn a Dunán átkelvén magyar részeinket békésen akartuk elérni, számos török élén megtámadta.»¹

Schlick Gáspár, a király főjegyzője s titkára 1428 szept. 13-án «bei Lied unter Temesburg» (a Temesvár alatti Illyéden) a következő levelet intézi a majnamelletti Frankfurt város tanácsához: «Tudjátok meg, hogy a király ó kegyelmessége itt szállásol és seregeit maga körül gyűjtötte. A törökök a Dunán tartózkodnak és elég bátrak arra, hogy Galambócot (= den Taubenstein) kiépítsék, a miben pedig mindeddig akadályozva voltak. A (szerb) deszpota azon iparkodik, hogy urunk és a törökök között három évre szóló békét létrehozzon, de tárgyalásai még nincsenek bevégezve. Legyen azonban akárhogy, annyi áll, hogy a király a velenceiekkel a jövő Szentgyörgynapjáig (1429 ápr. 24) terjedő békét kötött; ezen idő alatt tárgyalni fognak és a kereskedőknek ezen idő alatt szabad közlekedés van biztosítva. Csehországból rövid idő alatt szintén kedvező híreket várnak; és ha valaki nektek azt meséli, hogy királyunk a törökök ellen nemrég vívott harcokban nagy károkat szenvedett, ne higgyétek; egészben valami 200 embert vesztett és ezek is csak oláhországi szegény népség; kivételt csak a harcban elesett Zawisch képez; török részről több áldozat esett.»²

Mily közkedveltségben és hírnévben részesülhetett ezen Zavis, bizonyítja az is, hogy Bertrandon de la Broquière, ki 1432-ben Magyarországon utazott, annak kiemelését szükségesnek találta, hogy Columbach (= Galambóc) előtt «messir *Aduis chevalier de Poulane*» meghalt. (Brüsseli oklevéltár IV. 308. és 314.) Poulane annyi mint Pologne = Lengyelország; Aduis pedig a ferdített Zavis-név. Utazónk szerint — úgylátszik — Zavis volt

¹ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 78.

² Fejér X. 6, 929—930. — Ezen Zawisch nem más, mint azon Garbowi (Grabowi) Niger Zavissius, vagy Zawysius niger de Gorbo, ki 1427-ben Garai János által Belgrádban kiállított okiratnak egyik tanúja. — A király 1428 jún. 29-én Vitold litván herceget értesíti, hogy Czarny (= fekete) Zavissa Galambóc előtt meghalt; ajánlja figyelmébe nejét és gyermekeit. — Ugyanő 1429 febr. 6-án Garbowi Niger Zavissius özvegyének és gyermekeinek 300 magyar forint évi járadékot ígér. (Altmann: 7101 és 7167. sz.)

a 6000 főből álló oláh csapat vezére, mert velök együtt elesett.

A király Miháldon *nov. 16-án* Frigyes brandenburgi örgrófot kéri, hogy neki Galambócz várának a jövő nyárban tervbe vett ostromlása céljából erre alkalmas kézműveseket küldjön; említi, hogy e várat bizonyos *Jeremiás* árulás útján a törököknek átadta.¹

A király Kerekegyházán *decz. 19-én* oklevelet állít ki, melyben Hontpázmán nb. Kovári Pál nádori ítélőmestert, valamint fiát Lászlót a hadbaszállás kötelezettsége alól felmenti.²

Részt vett Galambócz vára ostromában Rozgonyi István Temesmegye főispánja s neje Cecilia, Szentgyörgyi-Bazini Gróf Péter leánya is, kinek hőstetteit Zsigmond király *1428 decz. 28-án* és *1436 ápr. 10-én* a legnagyobb elismeréssel ecseteli. Részletesen elmondja Rozgonyi István szereplését a vár ostromában, melyben az ostromra rendelt ágyúk egyikét igazgatta és a vár tornyának nagy részét rombalította; a csata folyamán maga is a királynak hajójára szállt és éberségének valamint ügyességének volt csak köszönhető, hogy Zsigmond maga is nem esett fogságba; István pedig a király személyének védelmében majd hogy vízbe nem fulladt.

Szentgyörgyi-Bazini Gróf György fia Péternek Galambócz vára előtt szerzett érdemeinek elismeréseül a király *1435 okt. 6-án* Pozsonyban kelt oklevelével ezen Péter özvegyének (Marczali) Hedvignek³ és fiainak Imrének, László és Istvánnak a pozsonyi várhoz tartozó Előpatak és Terne (= Torny) nevű birtokokat adományozza.

Zsigmond király *1437 szept. 27-én* Tallóczi Matko dalmát-horvát és szlavón bán érdemeit felsorolva, többi között a következőt mondja: Belgrád és Galambócz nevű várak István szerb deszpota kezén voltak. Halála után (+ *1427 júl 19-én*) Belgrád nemsokára a király birtokába jutott, Galambócz pedig

¹ Altmann: 7136. sz.

² Turul 1909. évf. 165.

³ A pannonhalmi apátság oklevéltára (III. 507) *1435 jún. 11-én* tévesen nevezi őt *Yeginga*-nak.

bizonyos *Jeremiás* nevű hűtlen ember árulása következtében a törökök birtokába került. Zsigmond az elvesztett vár visszafoglalására Tallóczy Matkót hatalmas sereg élén küldte ki, ki a várat oly sikeresen bombázta, hogy számos tornya s fala a kövek, bombák és ágyúk hatása alatt összedőlt, mire Zsigmond és a törökök között fegyverszünet kötött. Bizva a fegyverszünetbe, Zsigmond minden nagyobb fegyveres kíséret nélkül át akart kelni a Dunán, a miben őt azonban a szószegő törökök akadályozták. A dolog úgy történt, hogy akkor, mikor a magyar sereg legnagyobb része már a Dunán túl volt, az ellenség a kedvező alkalmat arra használta fel, hogy a királyt és a vele maradt csekély számú csapatot megtámadja. Tallóczy Matkó, ki a király oldalán volt, vitézül harczolt. A királyi főhadiszállás a Duna partján volt; a kis sereg reggeltől estig ellentállt a támadásnak és sikerült is neki, hogy a támadásokat a királyi szállástól távontartsa és egynéhányukat megöljön. Éjjel azonban változott a harc eredménye. A kis védősereg feladta minden reményét, hogy a túlsúlyban levő ellenséget legyőzze s kétségbeesetten menekült; mindenki a hajók felé sietett és rövid idő alatt a menekülők az összes hajókat elfoglalták, úgy hogy a király számára egyetlen egy hajó sem maradt vissza. E válságos pillanatban sikerült Tallóczy Matkónak és egynéhány kísérőjének, hogy mégis egy hajót találtak, melyen a király menekült. A sereg azon részének védelmezésére, melynek hajók hiányában még vissza kellett maradnia, szintén Matkó lett kirendelve, ki az egész éjen át virradatig a törökök ellen harczolt és a hajoraszállást fedte. Virradóra, miután a sereg legnagyobb része már a Dunán átkelt vala, az ellenség Matkót és a legkisebb létszámra leolvadt csapatját oly hevesen támadta meg, hogy számos magyart megöltek és Matkó halálveszélybe került; mindamellett azonban mégis sikerült neki, hogy hajóra szállva, a már biztonságban lévő királyhoz szerencsésen csatlakozzon.¹

Albert király 1438 febr. 24-én Hathnai János fia György fia Pán Lászlónak egynéhány trencsénmegyei birtokot adományozván, elbeszéli, hogy István szerb deszpotának halála után

¹ Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 112, 113.

(† 1427 júl. 19.) a magyar határon fekvő Galambócz vára, mely úgy mint azelőtt, most is a magyar király tulajdonát képezi, bizonyos *Jeremiás nevű hűtlen szerb ember árulása következtében, ki akkor István deszpota nevében a várat kormányozta*, török kézre került; ennek hallatára Zsigmond király hatalmas sereg élén a vár visszafoglalására indult, mely alkalmából Pán László nagy érdemeket szerzett magának.¹

A király 1429 nov. 30-án (Karánsebesen) oklevelet állít ki, melynek erején bezerei Vitéz Lászlónak és Miklósnak Galambócz várának ostromlása alatt szerzett érdemeikért egy karánsebesi házat visszaad.²

1430 febr. 14-én (Pozsonyban) tanúsítja a király, hogy pölöskei Ördög Miklós a törökök kezén volt Galambócz vár ostrománál közreműködött.³

Itinerár. Jan. 1., 8.: Belgrád; jan. 9., 31.: Pozsezsena (Krassóme gyében); febr. 1., 2., 3., 5., 6.: Pozsezsena; febr. 8., 10., 14., 16.: Tirnova (Krassóme gyében, nem Tirnau = Nagyszombat, mint Altmann állítja); febr. 22.: Keve; febr. 25.: Pozsezsena; febr. 26.: Tirnova; márcz. 1.: Tirnova; márcz. 6.: Haram (Krassóme gyében); márcz. 14., 22., 23.: Haram; márcz. 28.: Haram; ápr. 10., 12., 13., 14., 17., 20., 21., 24., 26.; Keve; ápr. 27., 29.: *a Galambócz vár előtti táborban*; (máj. 1.: Kemlek; nagy óvatossággal veendő); máj. 4., 5., 6., 9., 12., 13., 18., 20., 22., 23., 24.: *im Heer vor dem Schloss Taubersburg in der Sirfey* (4-én stb.⁴); máj. 26.; Illyéd (a krassóme gyei Illádia); jún. 3., 5.: *Galambóczi tábor*; jún. 9., 20.: Keve; jún. 22.: *Galambócz*; jún. 22., 26., 29.: Keve; júl. 3., 9., 11., 17., 22., 27.: Keve; aug. 15.: Illyéd; aug. 23.: Keve; aug. 24., 25., 27., 28., 31.: Illyéd; szept. 7., 8., 11., 12., 13.: Illyéd; szept. 20.

¹ Magyar-Szerb összeköttetések oklevéltára 82—99, 123, 127; v. ö. Fejér: XI. 170, hol 1438-ban Hatnai György és fiai: Pán László, Gáspár és György, mint a trencsénme gyei Budetin urai szerepelnek.

² Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 85.

³ Zalame gyei-oklevéltár II. 465.

⁴ Sirfey, helyesen Sirbei annyi, mint *Szerbia*; a német Taube annyi mint galamb; Taubensburg tehát Galambócz; máskor Taubenstein a német neve.

29. : Váradgya; szept. 29. : Karánsebes; okt. 9., 18., 19. : Karánsebes; okt. 27. : Miháld (ma Mehádia); nov. 5. : Belgrád; nov. 16., 18., 19., 23. : Miháld; nov. 26., 29., 30. : Karánsebes; decz. 2., 3., 5. : Karánsebes; decz. 8. : Temesvár; decz. 13. : Lippa; decz. 19. : Kerekegyháza; decz. 25. : Ó-Buda stb.

Ezekből kiviláglik, hogy számos okirat adata (pl. Zichy-oklevéltár VIII. 353 ddo Buda máj. 18-án), mely szerint Zsigmond 1428-ban Budán tartózkodott, nem felel meg a valódi tartózkodási helynek és hogy ezeket a budai kancellária csak a távollévő király nevében keltezte.

1429.

a) *A törökök ellen Nándorfehérvárnál.* A nádor Tóttös János és László peres ügyeit azért halasztja el jan. 13-áról máj. 1-ére, mert László a febr. 15-én kelt királyi értesítés szerint az ország határán a nándorfehérvári vár őrizetével el van foglalva.¹

b) *Husziták ellen.* A király már ápr. 9-én egy peres ügyben folyó eljárást okt. 10-ére elhalaszt, mert Jakcs Dénes váradi püspök a király személye körül el van foglalva s hosszabb időig az udvarban marad.

Szept. 29-én ismét elhalasztja ezen ügyet (1430 máj. 1-ére), mert Jakcs Dénes váradi püspök, kinek a király parancsára saját költségén kellett volna hadbaszállni, nagy mérvben gyengékedik és így az eretnek husziták ellen Csehország felé indított hadsereg műveleteiben részt nem vehet.

Okt. 3-án tanúsítják a macsói bánok, hogy a király Szentgáli Jakab (baranyamegyei birtokos) pörét azért, mert Jakab a zágrábi püspök zászlaja alatt a husziták elleni hadjáratban részt vett, 1430 jan. 13-ára elhalasztja.²

Itinerár. Jan. 2. : Izsaszeg; jan. 10. : Bártfa; jan. 23., 29. : Luczk (Vollhyniában); febr. 3. : Belcz; febr. 6. : Lancucie; febr. 12., 13., Bártfa; febr. 18—28. : Kassa; márcz. 6., 7. : Eger; márcz. 11. : Mácsa; márcz. 17., 18., 20. : Tata; márcz. 27., 29. : Pozsony;

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 295.

² Zichy-oklevéltár VIII. 368, 369, 487.

ápr. 1—30.: Pozsony; máj. 1—31.: Pozsony; jún. 2.: Pozsony; jún. 6.: Tata mellett; jún. 14.: Pozsony; jún. 17., 18.: Tata mellett; jún. 24.: Pozsony; jún. 27.: Székesfehérvár mellett; júl. 3—11.: Pozsony; júl. 16.: Predajna (Zólyommegyében); júl. 22., 26., 29.: Pozsony; aug. 1—31.: Pozsony; szept. 3—12.: Pozsony; szept. 12.: Fischamend; szept. 13., 14.: Pozsony; szept. 17.; Bécs (?); szept. 19., 22.: Pozsony; szept. 23.: Pósmegyer; szept. 24—29.: Pozsony; okt. 1., 2., 3., 4., 6., 10., 14., 16., 20., 21., 27.: Sopron; okt. 27., 28.: Pozsony; nov. 1—30.: Pozsony; dec. 1—31.: Pozsony.

1430.

a) *Husziták ellen. Márcz. 12-én* a husziták Pozsony táján vannak.¹

A király Nagyszombatban *ápr. 18-án* utasítja a macsói bánokat, hogy Töttös Lászlónak több tisztjét a husziták és táboríták ellen most indított hadseregben való megjelenésre ne kényszerítsék.

Ugyanazon évben a szeri Pózsafiak és Töttös László közötti ügyet a husziták elleni hadjárat miatt 1431 febr. 2-ára elhalasztják.²

A király Semptén máj. 6-án tanúsítja, hogy Marczali Imrének Verőcze városát és lippai részbirtokait zálogba adja, de azért Imre kötelezi magát arra, hogy saját költségén összeállított 140 lándzsás élén a felvidéken garázdálkodó husziták és táboríták ellen vonuljon; ezen seregnek három hónapig kell a király rendelkezésére állnia, költsége 2800 forint.³

Nov. 12-én találjuk, hogy a nádor a bakonybéli apát és a veszprémmegyei Takácsi-családbeliek közötti per tárgyalását a husziták ellen most indított országos hadsereg működése miatt 1431 jan. 13-ára elhalasztja.⁴

¹ Századok 1906. évf. 846.

² Zichy-oklevéltár VIII. 413, 414.

³ Hédervári-oklevéltár I. 172.

⁴ Történelmi Tár 1903. évf. 364.

Nov. 26-án olvassuk, hogy a királyné (Ó-Budán) a Nagyszombatban elhelyezett ágyúkat és puskaport a zólyomi várba akarta szállíttatni s azért megparancsolta György nyitrai püspöknek, hogy az átszállítóknak segítségére legyen.¹

Érdekes és jellemző a következő adat is: A nyitrai káptalan 1436 szept. 11-én jelenti a királynak, hogy a parancsára megejtett vizsgálatból kitűnt, hogy (a hontmegyebeli) Palásti István *1430 nov. 11-ike táján* a garamszentbenedeki apátságának tulajdonát képező Kovácsi nevű birtokra rárontott. Emberei az ő parancsára *huszita ruhát és az eretnekeknél dívó fegyvert használtak*, arczukat elfedték stb., mire kivont karddal és kifeszített ijakkal a legnagyobb garázdálkodásokat vitték véghez.²

b) *Belháború Erdélyben.* A király Bécsből *júl. 19-én* megparancsolja Csáki László erdélyi vajdának, hogy a székelyek ellen, kik fellázadva a nemesek jószágait dúlták, égették és kiknek megzabolázására kusalyi Jakcs János és Mihály székely főispánoknak parancsot adott, ha ezek által fel lesz hiva, összes hadaival, valamint a szászokkal együtt, kiknek már külön parancsot küldött, azonnal siessen a főispánok segítségére.³

Lépes Roland erdélyi alvajda 1430-ban (napi keltezés nélkül) kiállított egyik okirata szerint a Sebes folyó mentén fekvő *Váradja alatti táborban* tartózkodik,⁴ a miből arra lehet következtetni, hogy hadbaszállása a székelyek lázadásával állt összefüggésben.

Teljesség kedvéért legyen még kiemelve, hogy Tóttös László peret azért halasztották el 1430 jan. 13-áról 1430 máj. 1-ére, mert ő a nándorfehérvári vár védelmezésével el volt foglalva. Egy másik perből kifolyólag ugyanezen halasztást azért kapja, mert bizonyos Turóczy Jánossal (= Thwruetz) együtt a belgrádi várat védelmezte.⁵

A király Marthos nevű faluban 1430 *nov. 26-án* a Takácsi családbeliek és Mihály bakonybéli apát közt leendő egyezsége

¹ Történelmi Tár 1896. évf. 516.

² Palásti-oklevéltár I. 305, 306.

³ Székely oklevéltár III. 48.

⁴ Történelmi Tár 1897. évf. 346.

⁵ Zichy-oklevéltár VIII. 114, 389.

új határnapot tűz ki, mert az apát Rozgonyi István Temes-megye főispánjával együttesen a király dolgában van elfoglalva.¹ Martos most is létezik Komárommegyében. A király 1430 nov. 23-ától nov. 30-ig a német Ueberlingenban tartózkodott. A magyarázat persze itt is az, hogy a levél csak a király nevében, de nem tartózkodási helyén iratott.

Itinerár. Jan. 1—31.: Pozsony; febr. 1—28.: Pozsony; márcz. 6., 12.: Pozsony; márcz. 14., 16., 17., 19., 20., 26., 28., 31.: Nagyszombat; ápr. 2., 5., 8., 12., 18.: Nagyszombat; ápr. 23., 24.: Tata; ápr. 29.: Sempte; máj. 1., 3., 5., 6., 12., 13., 15., 18.: Sempte; máj. 28., 30.: Tata; máj. 31.: Sempte (óvatosan veendő); jún. 1., 4.: Tata; jún. 7.: Győr; jún. 10., 11.: Pozsony; jún. 12., Oroszvár; jún. 13.: Pozsony; jún. 19., 22., 23., 25.: Köpcsény; jún. 30.: Győr; júl. 1—31.: Bécs; aug. 7.: Bécs; aug. 12.: Purkersdorf; aug. 13.: Melk; aug. 15.: Enns; aug. 17., 20., 21., 21.: Passau; aug. 25—30.: Straubing; szept. 1—9.: Straubing; szept. 10—12.: Regensburg; szept. 13—30.: Nürnberg; okt. 1—28.: Nürnberg; okt. 29.: Kadolzburg; okt. 29—31.: Nürnberg; nov. 4.: Nürnberg; nov. 6—19.: Ulm; (Ráth szerint) nov. 22.: Zelew (?); nov. 23., 27., 28., 29., 30.: Ueberlingen; decz. 1—21.: Ueberlingen; decz. 26—30.: Konsztancz.

1431.

a) *Törökök elleni készülődés.* Tallóczy Ferencz belgrádi kapitány és Hevesmegye főispánja Belgrádban *jan. 10-én* Hémfői Miklós, Imre, László s Ferencz Kevemegye alispánjainak meghagyja, hogy három napja beállván a Duna jege, a törökök támadásaitól lehet tartani, egész Kevemegyében készüljenek fel a hadjáratra, úgy hogy újabb felhívásra az egész haderő azonnal a Duna révéhez vonulhasson.²

b) *Husziták ellen.* A nádor a Báthidai Illés és Töttös János közötti pört azért halasztja el *okt. 6-áról* 1432 jan. 13-ára, mert most országos hadbaszállás van a husziták ellen.

¹ A bakonybéli apátság oklevéltára 478.

² Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 88.

Ugyanez történik ugyanazon okból Haraszi Dénes és mások ügyében.¹

A nádor a bakonybéli apát és a veszprémmegyei Berei György között lévő pert a huszíták ellen most indított hadjárat miatt 1432 jan. 13-ára elhalasztja.

Ugyanezt teszi *nov. 12-én* az apát és a veszprémmegyei Takácsi-családbeliek ügyében is.²

A király (Esztergomból) *okt. 28-án* meghagyja a leleszi konventnek, hogy mivel Csicseri Zsigmond a király szolgálatában van, Botfalvai Nagy Péter fia István pedig a cseh eretnek ellen indított hadseregben tartózkodik, fizetési kötelezettségüket halaszsa el.³

Az országbíró *nov. 18-án* a Szentiváni-családbeliek peres ügyének tárgyalását a huszíták ellen most indított hadjárat miatt 1432 jan. 13-ára elhalasztja.⁴

Mosonmegye hatósága *nov. 20-án in descensu nostro campestri prope fluvium Waagh* (a Vág folyó melletti táborból) elrendeli, hogy az összes nemesek *1432 jan. 1-én* a fehérmegyei Nagyhantos-ban a huszíták ellen *gyülekezzenek*.⁵

b) *Mozgósítás Velence ellen*. A király Nürnbergből *jún. 17-én* Cilly Ulrikot azon magyar hadsereg parancsnokává nevezi ki, melynek Friaulban kell gyülekeznie, hogy a velenceieket megtámadja; kinevezi egyúttal Ulrikot helyettesévé is.⁶

c) *Brassó felé*. Zsigmond király Sienából 1432 decz. 14-én a hét szász szék panaszára megparancsolja kusalyi Jakes Mihály székely főispánnak, hogy a kézdiszéki szászoknak, kiket a múlt évben (1431), midőn hadaival Brassó felé vonult, mintegy 7000 forintig megkárosított, azonnal tegyen eleget.⁷ Miután az okiratot 1432 decz. 14-én írták, nem lehet feltételezni, hogy az «anno proxime præterito» alatt más mint 1431 legyen értendő;

¹ Zichy-oklevéltár VIII. 295, 389, 432, 445, 446, 451, 472, 473, 481, 602.

² Történelmi Tár 1903. évf. 364.

³ Történelmi Tár 1904. évf. 232.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 462.

⁵ Történelmi Tár 1909. évf. 32.

⁶ Altmann: 8626. sz.

⁷ Székely-oklevéltár III. 50.

de mivel ez időből egyéb erdélyi hadbaszállást nem ismerünk, nagyon valószínű, hogy ezen királyi meghagyás az 1430-ban lezajlott székely lázadással állhat összefüggésben.

Itinerár. Jan. 1—20.: Konsztancz; jan. 25.: Rottweil; jan. 26.: Balingen; jan. 28.: Tübingen és Reutlingen; jan. 29.: Reutlingen; jan. 31.: Esslingen és Schorndorf; febr. 1.: Gmünd; febr. 2—28.: Nürnberg; márcz. 1—31.: Nürnberg; ápr. 2—29.: Nürnberg; máj. 1—8.: Nürnberg; máj. 9—19.: Bamberg; máj. 22.: Plassenburg; máj. 24—29.: Eger (Csehországban); máj. 30.: Bamberg; jún. 2—8.: Bamberg; jún. 12—30.: Nürnberg; júl. 1—31.: Nürnberg; aug. 1—31.: Nürnberg (közte aug. 10. Augsburg); szept. 1.: Nürnberg; szept. 2.: Donauwörth; szept. 3—12.: Augsburg; szept. 12.: Landsberg (a Lech mentén); szept. 15., 16.: Memmingen; szept. 17—19.: Lindau; szept. 20—30.: Feldkirch; okt. 1—29.: Feldkirch; okt. 30.: Disentisi klostrom, nov. 5. körül: Bellinzona; nov. 6. vagy 7.: Varese; nov. 10.: Como; nov. 22., 25., 26., 29.: Miláno; decz. 1—16.: Miláno; decz. 26—31.: Piacenza.

1432.

a) *Segélyhad a salzburgi érseknek.* A király (Luccából) *jún 23-án* János zágrábi érseknek, Cilly Hermann szlavóniai bánnak és Szlavónia összes lakosainak, valamint Balog nb. felsőlindvai Szécsi Herczeg Péternek, Szécsi Miklós és Jánosnak és Blagaji Lászlónak írja, hogy bizonyos *Wolfsauer Zsigmond* és czinkostársai a salzburgi érseknek (Reispergi János 1429—1441) egynéhány várát és városát rendes hadjárat útján elloglalják, miért is őket felhívja, hogy az érseknek ezen az ő területén fekvő birtokainak védelmezésére menjenek. Szemükre hányja a szlavóniaiaknak, hogy Wolfsauert az érsek ellen támogatják. Ugyanazon évi *okt. 2-án* Sienából parancsolja a szlavóniaiaknak, hogy a várából kikergetett Wolfsauer Zsigmondot ne támogassák.¹

Az itt szereplő rablólovag bizonyos Wolfsauer Zsigmond, a stájer Kapfenstein ura, kiről a következőt tudjuk: 1. Cilly Her-

¹ Fejér: X. 7, 419—423. Ugyanezen oklevelet Fejér X. 6, 792—794

mann szlavóniai bán 1423 ápr. 15-én Kaphenstein Wolfhard, kövári (Kő-kaproncza Kőrösmegyében) várnagyához levelet ír Győr nb. Szerdahelyi Márton bán özvegye s fiai néhány jobbágyának ügyében, kiket a várnagy a királyné ellen elkövetett valami vétség miatt elfogatott (Károlyi-oklevéltár II. 73.) 2. 1424 jan. 6-án: Wolfgangus dictus Kapustaner Kövár várnagya (Fejér X. 6., 627. Zsigmond király különben már 1418 decz. 13-án meghagyja a magyar világi s egyházi rendeknek, hogy Éberhard salzburgi érseket egyházi jogainak megsértése ellen védelmezzék.¹

b) *A törökök ellen.* Tallóczi Ferencz Kevemegye főispánja s Belgrád kapitánja (Belgrádból) jan. 29-én Kevemegye közönségének meghagyja, hogy *Szinán bég* vajdának gyors közeledtét értvén a rácz deszpotától, sürgősen álljanak hadba s Remetei Hémfői Imre alispán vezérlete alatt vonuljanak a kevei révhez.

Ugyanő Belgrádból febr. 6-án meghagyja ugyanazoknak, hogy fej- és jószágvesztés terhe alatt e rendelet vételének nyolczad napján összes gyalogos és lovas hadaikkal Belgrád felé vonuljanak, melyet *Izsák vajda* (bég) nagy török sereg élén megtámadni szándékozik.

Ugyanő meghagyja febr. 18-án az akalháti (Olnos és Halász vidéke Kevemegyében) alispánjainak, hogy Pál székesfehérvári kanonokot és a székesfehérvári székesegyház embereit, a kiket a dunai révnél Olnos és Halász birtokokon a *huszárok* (huzerones) és egyéb gonosztevők ellen odatelepitett, a jelen országos hadbaszállás miatt ne háborgassák.²

Ez egyike a legérdekesebb adatoknak. Fenti adatból ugyanis az világlik ki, hogy a *huszaronesz*, illetve huszárok már Mátyás király előtt (1432-ben) léteztek, s hogy 1432-ben alattuk nem az országos hadbaszállókat, illetve rendes felkelőket értették. A bán levele értelmében oly elemekből állottak, melyek ellen az illető vidéket kellett védelmezni; oly csapatok lehettek, kik saját szakállukra guerrilla hadjáratra keltek.

Pozsony kiállítási helylyel 1426. évi keltezéssel közli, a mi nyilván tévedés. Wolfsauer kastélyát az utóbbiban Karpfensteinnek, 1426-ban pedig Kupfersteinnek nevezi; egyik sem a helyes elnevezés.

¹ Altmann: 3736., 7459., 8420. sz.

² Magyar-szerb összeköttetések oklevéltára 90. 91. 92.

A raguzaiak *aug. 23-án* Zsigmondot a következőkről értesítik: A Drinápolyban forgolódo kereskedőknek megbízható értesítéseiből tudják, hogy a török császárnak egyik tetemes hadosztálya, mely a magyar határt átlépte, *Breseno* városnál ¹ harcba keverődött, melyben azonban, mert kisebbségben volt, kudarczot vallott, mire magyar területen három csapatra felosztva a magyar sereggel szemben állást foglalt. A magyarok a «dominus Natalie» (= *Anatolia helytartója*) seregére vetették magukat és oly fényes győzelmet arattak, hogy a törökök nagy része elesett, a folyóban megfult és menekülés közben éhenhalt; azt mondják, hogy 40,000 török elpusztult és hogy a lovak nagyobb része is tönkrement. Maga Anatólia ura azonban hadseregének maradványaival megmenekült és *júl. 22-én* Drinápolyba érkezett.²

c) *Husziták ellen.* György esztergomi érsek, Kelemen győri püspök, Garai Miklós nádor, Berzeviczi Henrik fia Péter tárnokmester és Pálóczy Máté országbíró Budán *szept. 7-én* Várdai Miklóst, Bátori Istvánt, Csáholyi Jánost, Csáki Istvánt és Bátori Sztaniszló fia Istvánt utasítják, hogy mint az eretnek csehek ellen most indítandó hadsereg kapitányai Szatmár-, Kraszna-, Ugocsa- és Szabolcsmegyéből mozgósítando népeikkel *szept. 15-ike táján Sempte körül* a király seregéhez csatlakozzanak.³

' Számos peres ügyet a husziták ellen indított hadjárat miatt *okt. 6-ról* 1433 jan. 13-ára halasztanak.

Ugyanez történik *nov. 9-én* Bátmonostori Lászlónak György esztergomi érsek ellen indított peres ügyében is.⁴

Erről a hadjáratról szól a következő adat is: A kalocsai káptalan jelenti a királynak 1434 *szept. 18-án*, hogy a kapott parancs értelmében tartott vizsgálat igazolja, hogy (Győr nb.) Szerdahelyi János fia Imre, Derzs és Dancs három évvel ezelőtt, midőn Nagyszombat felé hadbaszálltak, a fehérvári keresztetek tulajdonát képező Bodajk-on csunyán garázdálkodtak.⁵

¹ Szerbiában van egy *Bresna* az aschatschaki és egy a rudniki ke-
rületben; kérdéses azonban, vajjon fenti Breseno-val azonosok-e.

² Raguzai oklevéltár 375. 376.

³ Zichy-oklevéltár VIII. 482.

⁴ Zichy-oklevéltár VIII. 295, 389, 432, 445, 473, 484.

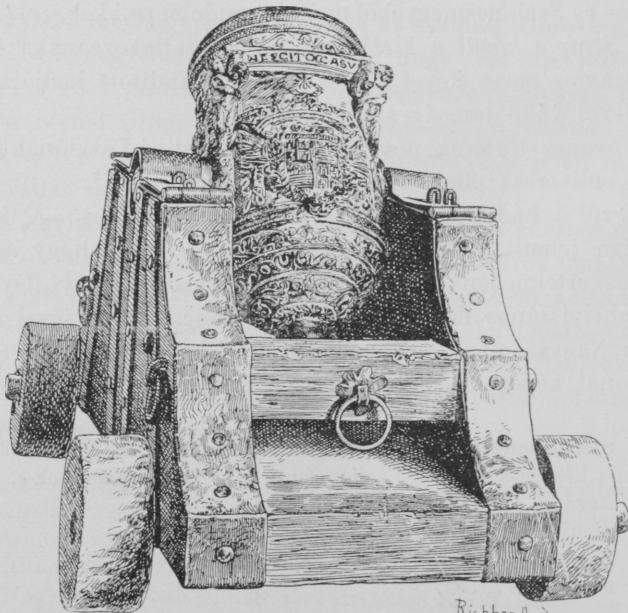
⁵ Fejér: X. 7, 587.

d) Teljesség kedvéért még a következő adatot is ki kell emelnünk: A király Sienából 1432 okt. 28-án Kanizsai László Sopronmegye főispánjával közli, hogy velencei ellenségei s ezeknek czinkostársai a magyar koronához tartozó területet bitorolják, miért is felhívja, hogy egy vagy két főtisztjének vezérlete alatt kellőleg felfegyverzett 100 lándzsásból álló sereget Friaulba küldjön, mely még a jövő április havában ott működhessen.¹

Itinerár. Jan. 1—31.: Piacenza; febr. 1—28.: Piacenza; márcz. 2—22.: Piacenza; márcz. 25—31.: Parma; ápr. 1—30.: Parma; máj. 5—25.: Parma; máj 25.: Fornonovo (Parma mellett); máj. 26.: Terenzo; máj. 31.: Lucca; jún. 3., 4., 17., 18., 22., 23., 25., 28., 29.: Lucca; jún. 1., 3., 4.: Lucca; júl. 12., 13., 14., 16., 25., 27., 29.: Siena; aug. 4., 8.; 9., 12., 15., 16.; 17., 21., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 31.: Siena; szept. 1., 5., 8., 9., 13., 15., 17.: Siena; szept. 18.: Ferrara; szept. 20., 22., 23., 24., 28.: Siena; szept. 29.: Piscaria; szept. 30., 31.: Siena; okt. 1—31.: Siena; nov. 1—22.: Siena; decz. 3—29.: Siena.

Dr. WERTNER MÓR.

¹ Fejér X. 7. 418—419.

Mozsár ágyú a XVII-ik századból. A körmenyi kastélyból.